

Fórum udržitelného rozvoje 2023 - 2030: Příliš blízký horizont?

22.6.2023 - | Ministerstvo životního prostředí ČR

Rok 2023 je rokem milníků. Uplynulo 30 let od vzniku České republiky a 20 let od založení udržitelného rozvoje jako vládní agendy.

Naplňování Agendy 2030 OSN je ve své polovině a první poločas nebyl zrovna jednoduchý. Letošní Fórum bylo zároveň závěrečnou konferencí projektu Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě. Mezi jeho výstupy patří i aktualizace Strategického rámce Česká republika 2030.

Účastníci Fóra, jež se uskutečnilo v Klementinu, sídle Národní knihovny, bilancovali dosavadní úspěchy a diskutovali, jak čelit výzvám v dosahování 17 Cílů udržitelného rozvoje. Pozornost byla věnována i tomu, jak spolu souvisejí odolnost a udržitelnost a jak konkrétně řešit výzvy v oblasti dekarbonizace, sociálních nerovností a regionálního rozvoje.

Fórum zahájil Karl Falkenberg, bývalý ředitel pro životní prostředí Evropské komise, který se podílel na vyjednávání Cílů udržitelného rozvoje (SDGs). V Zrcadlové kapli přivítal více než 150 účastníků napříč sektory a obory. Ve svém projevu zpochybnil myšlenku trvalého růstu, který z podstaty omezenosti zdrojů není možný. Tyto zdroje nejsou jen ekonomické nebo energetické, ale také přírodní. Důsledky nehospodárného nakládání s nimi pozorujeme ve všech třech pilířích udržitelného rozvoje - ekonomickém, environmentálním a sociálním. Například v úbytku biodiverzity, zhoršování kvality ovzduší, růstu chudoby a inflace. Zároveň se ohlédl zpátky k počátkům politiky udržitelného rozvoje, kdy státy v roce 2000 přijaly tzv. Rozvojové cíle tisíciletí, které jasně ukázaly, že globální změna není možná bez vzájemné spolupráce mezi státy a budování multilaterálních řešení, která dnes ztrácejí na popularitě.

Anna Pasková a Jan Mareš (MŽP) následně představili aktivity a výstupy projektu Mechanismy prosazování udržitelného rozvoje ve státní správě, který byl realizován Ministerstvem životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj, Českým statistickým úřadem a Českou informační agenturou životního prostředí (CENIA) v letech 2019-2023 za podpory Operačního programu Zaměstnanost. V rámci projektu proběhla evaluace a aktualizace strategického rámce Česká republika 2030, revidovány indikátory udržitelného rozvoje a zprovozněn web www.sdg-data.cz, vytvořen návrh zlepšení systému odhadů dopadů regulace z pohledu cílů udržitelného rozvoje a prostřednictvím dvou kampaní na sociálních sítích zvýšena informovanost veřejnosti o udržitelnosti.

Pozvání do panelu na téma odolnosti (resilience) a toho, zda současné krize vedou k většímu důrazu na stabilitu a bezpečnost a jak může ovlivnit a změnit dosavadní chápání udržitelnosti, přijali Alice Koubová (Akademie věd, Institut SYRI), Michal Broža (Informační centrum OSN), Romana Jungwirth Březovská (z Asociace pro mezinárodní otázky) a Petr Dovolil (PwC) zaměřili na otázku, zda je odolnost nová udržitelnost.

Na úvod Alice Koubová představila výzkum porovnávající indikátory odolnosti ve vybraných evropských státech (Ukrajina, Estonsko, Litva, Polsko, Slovensko, Gruzie, Česko). Ukázalo se, že Češi vykazují nejvyšší míru životní pohody ze zkoumaných sedmi států. Současně však výzkum ukázal i na jeden paradox - ze všech států Češi pociťují nejnižší míru odhodlaní řešit krizovou situaci. Důležité je rovněž zjištěná, že nejvýrazněji společenskou odolnost ovlivňují pozitivní faktory a víra v to, že lze

věci vlastním přičiněním změnit. Michal Broža představil procesy na úrovni OSN, které mohou zvyšovat celoplanetární odolnost. Romana J. Březovská hovořila o přibližování se konceptů odolnosti a bezpečnosti a o tom, jak se klimatické hrozby promítají do bezpečnostních dokumentů i o rizicích spojených se zaměřováním obou pojmů. Petr Dovolil apeloval na to chápat resilienci jako schopnost vyhodnocovat rizika, která je klíčová nejen pro stát, ale i soukromý sektor, a strategicky je komunikovat.

Z publika na závěr zazněl komentář, že covidová a energetická krize přinesly rostoucí nedůvěru v autority. Lidé více věří emotivním příběhům, což ovlivňuje i chování a jednání v čase krizí. V reakci na to Alice Koubová připomněla, že resilience je vysoce emocionální pojem a distinkce mezi racionalitou a emocionalitou je nefunkční, nýbrž že jde o to kultivovat a neodtrhovat emoce od rationality.

Odpolední panel přinesl živou debatu významných osobností z řad politiků a úředníků o směřování České republiky v další dekáde. Viceprezident svazu průmyslu a dopravy Radek Špicar zdůraznil, že zelená transformace zatím není win-win proces a proto musíme zajistit, aby negativní společenské dopady byly co nejmenší. A nejde jen o poražené v ekonomickém slova smyslu. Ohroženou skupinou jsou i senioři a lidé přicházející k nám z jiných zemí, jak upozornila šéfporadkyně ministra práce a sociálních věcí Jana Skalková. S tím souvisí i komunikace s místními obyvateli a udržitelné trendy v oblasti cestovního ruchu, jak uvedl náměstek ministra pro místní rozvoj Jan Fluxa. Vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková doplnila, že udržitelná a ekonomická soběstačnost v sobě substantivně zahrnuje i lidská práva, a to nejen u nás, ale především kdekoli na světě.

S tím souhlasil i ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL), podle něhož „*transformace bude sociální, nebo nebude vůbec*“. Upozornil také na řadu praktických aspektů udržitelného rozvoje: potřebu akcelarovat oběhové hospodářství včetně nutnosti soustředit se více na recyklaci textilu, PET lahví a plechovek, zateplovat budovy, přecházet na šetrnější technologie a vedle energetického mixu se soustředit i na energetické úspory. Za klíčovou považuje dekarbonizaci v souladu se Zelenou dohodou pro Evropu, kterou vnímá jako dohodu pro budoucnost.

Na závěr akce se účastníci rozdělili dle svého zájmu do specializovaných skupin, kde měli příležitost seznámit se s vybranými projektovými výstupy podrobněji. Český statistický úřad a CENIA představily práci s daty a indikátory a úskalí jejich získávání a interpretace. Interpretační možnosti indikátorů udržitelného rozvoje zhodnotili a okomentovali Martin Philipp (STEM) a Lucie Sršňová (MŽP). Martin Račan představil výsledky SDG taggingu státního rozpočtu. Jinými slovy ukázal, jak jednotlivé položky rozpočtu přispívají k plnění SDGs a metodické obtíže s tím spojené. Možné využití získaných poznatků následně okomentovali náměstek Jiří Valenta (MF) a výzkumník Vojtěch Máca (COŽP UK).

Poslední workshop pod taktovkou kolegů z Ministerstva pro místní rozvoj se zaměřil se na sdílení zkušeností, jak se daří udržitelnému rozvoji v obcích a jaké nástroje na podporu udržitelnosti pro obce a jejich občany máme. Účastníci si pak sami mohli zkusit zmapovat SDGs ve své obci. Workshopu se zúčastnili také Andrea Křivánková (Nadace Partnerství), Jan Liška (radní Praha 14), Tomáš Hamerský (MMR - Horizon Europe), Markéta Horská (MMR - Urbact), Marie Petrová (MŽP - MA21) a Natálie Jančíková (MŽP - PAKT). Spousta příkladů dobré praxe byla již publikována v příručce Jak na udržitelnost obcí, která je dostupná i online.

Poslední workshop pod taktovkou kolegů z Ministerstva pro místní rozvoj se zaměřil se na sdílení zkušeností, jak se daří udržitelnému rozvoji v obcích a jaké nástroje na podporu udržitelnosti pro obce a jejich občany máme. Účastníci si pak sami mohli zkusit zmapovat SDGs ve své obci.

Workshopu se zúčastnili také Andrea Křivánková (Nadace Partnerství), Jan Liška (radní Praha 14), Tomáš Hamerský (MMR - Horizon Europe), Markéta Horská (MMR - Urbact), Marie Petrová (MŽP - MA21) a Natálie Jančíková (MŽP - PAKT). Spousta příkladů dobré praxe byla již publikována v příručce Jak na udržitelnost obcí, která je dostupná i online.

https://www.mzp.cz/cz/news_20230622_Forum-udrzitelneho-rozvoje-2023